

III

(Parengiamieji aktai)

REGIONŲ KOMITETAS

77-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2008 M. LAPKRIČIO 26–27 D.

Regionų komiteto nuomonė — Integracijos politika ir kultūrų dialogas

(2009/C 76/01)

REGIONŲ KOMITETAS

- mano, kad kultūrų dialogas yra svarbiausia priemonė skatinti supratimą apie kultūrų įvairovę ir stiprinti bei vienyti žmones daugiakalbėje ir daugiakultūroje Europoje;
- yra įsitikinęs, kad dialogas tarp skirtingų religijų ir pasaulėžiūrų yra viena svarbiausių priemonių tvariam kultūrų dialogui užtikrinti;
- todėl ragina Europos Parlamentą remti Europos kultūrų dialogo chartiją bei siūlo Europos Komisijai ir valstybėms narėms sukurti nuolatinę, kultūrų dialogui skirtą Europos platformą, kurioje dalyvautų vietos ir regionų valdžios institucijos, siekiant sukurti sisteminių dialogą, kuriam pradžia duotų mūsų miestai ir regionai;
- mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijoms suteikta svarbi kompetencija skatinti kultūrų dialogą;
- mano, kad vietos valdžios institucijos turėtų užmegzti atvirą dialogą su atskiromis visuomenės grupėmis ar sluoksniais ir skatinti bei paremti šių grupių tarpusavio bendravimą, organizuoti susitikimus bei šviesti žmones rengiant paskaitas, festivalius, parodas ir kitokius renginius;
- pažymi, kad daugelyje valstybių narių vietos ir regionų valdžios institucijos atsako už teisės aktų integracijos politikos srityse priėmimą ir įgyvendinimą ir todėl atlieka svarbų vaidmenį integruojant imigrantus;
- mano, kad kultūrų dialogas yra sėkmingos integracijos prielaida. Vietos ir regionų valdžios institucijos, būdamos arčiausiai žmonių, gali skatinti abipusį supratimą ir aktyvesnį dalyvavimą kultūrų dialoge.

Pranešėjas: Milan BELICA (SK/ELP), Nitra savivaldos regiono pirmininkas

Pamatinis dokumentas

Tarybai pirmininkaujančios Prancūzijos prašymas pateikti nuomonę „Integracijos politika ir kultūrų dialogas: vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmuo“

I. POLITINĖS REKOMENDACIJOS

REGIONŲ KOMITETAS

Daugiakultūrio dialogo principas

1. yra įsitikinęs, kad pagrindinis Europos integracijos principas — gerbti ir skatinti kultūrų įvairovę. Atsižvelgiant į tai, kultūrų dialogas yra svarbiausia priemonė skatinti supratimą apie kultūrų įvairovę ir stiprinti bei vienyti žmones daugiakalbėje ir daugiakultūrijoje Europoje;

2. pabrėžia, kad kultūrų dialogas, kartu su socialine ir teritorine sanglauda, gali padėti įdiegti tokias privataus, socialinio ir pilietinio gyvenimo pagrindines vertybes kaip solidarumas, atsakomybė, tolerancija, pagarba, tradicinės vertybės, socialinės pažangos siekis ir socialinės bei kultūrų įvairovės supratimas. Jis taip pat gali ugdyti gebėjimą tarpusavyje bendrauti iš skirtingų kultūrų kilusiems pavieniems asmenims bei grupėms ir kartu gyventi solidariai;

3. pažymi, kad vienodos galimybės naudotis kultūros vertybėmis ir kultūros raiškos laisve yra esminiai Europos vertybėmis paremtų kultūrų dialogo ir integracijos ypatumai bei prielaida;

4. pabrėžia, kad, siekiant veiksmingai skatinti kultūrų dialogą, būtinas regionų ir vietos lygio bendradarbiavimas, kuriame dalyvautų vietos ir regionų lygio sprendimus priimančios asmenys, socialiniai partneriai, švietimo ir mokymo įstaigos, NVO, jaunimo, sporto ir kultūros organizacijos, taip pat imigrantams atstovaujanti struktūra ir visi kiti atitinkami partneriai iš plačiosios visuomenės. Religinės ir pasaulietinės asociacijos taip pat yra svarbios dialogo partnerės, padedančios atkreipti dėmesį į abipusio supratimo ir tolerancijos poreikį, jei jos šį poreikį perteikia;

5. yra įsitikinęs, kad dialogas tarp skirtingų religijų ir pasaulėžiūrų yra viena svarbiausių priemonių tvariam kultūrų dialogui užtikrinti. Skirtingų tikėjimų organizacijos dažnai atlieka labai svarbų vaidmenį mūsų visuomenėje. Vietos bei regionų lygiu valstybinės ir religinės valdžios atstovai gali kartu parengti darbo metodus abipusiam supratimui skatinti ir kultūrų dialogui stiprinti. Šių vietos ir regionų lygiu parengtų metodų bei vykdomos veiklos rėmimas taip pat gali skatinti abipusio supratimo principą;

6. todėl ragina Europos Parlamentą remti Europos kultūrų dialogo chartiją bei siūlo Europos Komisijai ir valstybėms narėms sukurti nuolatinę, kultūrų dialogui skirtą Europos platformą, kurioje dalyvautų vietos ir regionų valdžios institucijos,

siekiant sukurti sisteminių dialogą, kuriam pradžią duotų mūsų miestai ir regionai;

Vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmuo kultūrų dialoge

7. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijoms suteikta svarbi kompetencija skatinti kultūrų dialogą. Joms tenka svarbiausia atsakomybė formuoti ir remti didelę mūsų kultūrų įvairovę. Joms skirtas vaidmuo skleisti ir taikyti geriausią praktiką bei keistis kultūrų dialogo srities patirtimi, pirmiausia koordinuojant daugialypius vietos ir regionų tinklus, įtraukiant visus susijusius dalyvius;

8. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijos galėtų pasinaudoti savo padėtimi ir ugdyti supratimą apie sudėtingą dabartinę situaciją ir įvairių kultūrinių identitetų ir įsitikinimų sistemų sambūvį. Todėl joms labai svarbu tinkamai suprasti atskiras grupes, jų veiklą ir jų įtaką visuomenėje. Taigi, būtina identifikuoti kuo daugiau įvairių suinteresuotų daugiakultūrio dialogo subjektų bei įtraukti juos į struktūras, siekiant tiesioginio ir aktyvaus bendravimo su atitinkamomis vietos ar regionų valdžios institucijomis;

9. pastebi, kad daug kultūrinių iniciatyvų yra administruojamos vietos ir (arba) regionų lygiu. Vietos ir regionų valdžios institucijos, būdamos arti piliečių ir bendradarbiaudamos su kitais vietiniais veikėjais, yra strategiškai palankioje padėtyje atsižvelgti į jų teritoriniame vienetuose gyvenančių skirtingų kultūros grupių konkrečius poreikius bei reikalavimus ir skatinti kultūrų dialogą;

10. mano, kad vietos valdžios institucijos turėtų užmegzti atvirą dialogą su atskiromis visuomenės grupėmis ar sluoksniais ir skatinti bei paremti šių grupių tarpusavio bendravimą, organizuoti susitikimus bei šviesti žmones rengiant paskaitas, festivalius, parodas ir kitokius renginius. Vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų inicijuoti atvirą dialogą, kuriame jos atliktų nešališką vaidmenį, gerbtų asmenų ir grupių laisves ir teises; vėliau jos turėtų atlikti tik tarpininko vaidmenį, prirėmus teikdamos konsultavimo paslaugas (pvz., informacija, projektai);

11. mano, kad imigrantai turėtų galėti balsuoti vietos, regionų ir Europos Parlamento rinkimuose;

12. todėl ragina atitinkamas valdžios institucijas ir politines frakcijas skatinti jų dalyvavimą, kad imigrantams būtų lengviau integruotis į visuomenę.

Kultūrų dialogas kaip viena pagrindinių integracijos politikos priedaidų

13. mano, kad kultūrų dialogas yra sėkmingos integracijos prielaida. Vietos ir regionų valdžios institucijos, būdamos arčiausiai žmonių, gali skatinti abipusį supratimą ir aktyvesnę dalyvavimą kultūrų dialoge;

14. rekomenduoja Europos Sąjungai remiantis savo kompetencija šioje srityje užtikrinti aiškią sėkmingos integracijos struktūrą ir išankstines sąlygas, tačiau pripažįsta, kad migracijos ir integracijos politika priklauso nacionalinei kompetencijai ir būtina laikytis subsidiarumo principo;

15. nurodo, kad būtina kurti ir remti valdymo struktūras (pagal vieno langelio principą) praktiniams klausimams (kartu įprastinėms biurokratinėms problemoms), su kuriais susiduria imigrantai, spręsti. Tokios struktūros galėtų suteikti svarbią informaciją, pirmiausia naujai atvykusiems asmenims;

16. pažymi, kad daugelyje valstybių narių vietos ir regionų valdžios institucijos atsako už teisės aktų integracijos politikos srityje priėmimą ir įgyvendinimą ir todėl atlieka svarbų vaidmenį integruojant imigrantus. Rengiant 14 punkte rekomenduojamą bendrą Europos integracijos struktūrą būtina atsižvelgti į nacionalinių sistemų skirtumus ir kiekvienos valstybės narės geografinę padėtį, susiformavusius papročius ir istorinius bei kultūrinius ypatumus. Tai taip pat reiškia, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų taikyti integracinį modelį, atsižvelgdamos į savo aplinkos konkrečius ypatumus;

17. pabrėžia, kad vietos ir regionų valdžios institucijos, vykdydamos savo įsipareigojimus šiose srityse, dažnai dalyvauja nustatant daugelio integracijos politikos aspektų efektyvumą ir veiksmingumą;

18. ragina skirti pakankamai išteklių imigrantų integracijos priemonėms vietos ir regionų lygiu ir išanalizuoti vykdomas programas. Reikėtų padėti vietos ir regionų valdžios institucijoms valdyti integracijos procesą, suteikiant joms informacijos, lėšų ir plėtojant geriausią praktiką. Todėl rekomenduojama nustatyti kryptis ir priemones, kad būtų galima finansuoti vietos ir regionų lygio projektus ir priemones, skirtas imigrantų integracijai;

19. atkreipia dėmesį į didelį migracijos į Europos Sąjungą mastą. Šiuo atveju būtina paspartinti kultūrinį bendradarbiavimą ir dialogą užtikrinant, jog kultūrų skirtumai nesutrikdytų darnos, o taptų vystymosi įrankiu ir abipuse pagarba bei solidarumu paremta priemone daugiakultūrės Europos gyventojų tolerancijai stiprinti ir vienyti;

20. ragina aktyviau dėti pastangas parengti bendrą Europos politiką, skirtą neteisėtai migracijai valdyti. Daug neteisėtoms migracijos teisinių aspektų nepriklauso vietos valdžios institu-

cijų kompetencijai, tačiau šio reiškinio socialinės pasekmės pirmiausia jaučiamos vietos ir regionų lygiu. Reikėtų rasti būdus ir dėti pastangas konsultuotis su regionais formuojant bendrą politiką šiuo klausimu ir sprendžiant konkrečias neteisėtoms migracijos problemas, atsižvelgiant į kultūrų dialogą;

21. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka ypatingą vaidmenį, kai sprendžiami migracijos politikos klausimai, nes vietos ir regionų valdžios institucijos teikia daug sėkmingai integracijai svarbių paslaugų, pvz., būsto, sveikatos priežiūros, švietimo, įgūdžių ugdymo ir kalbų mokymo programų ir kt., ir todėl joms yra aktualiausias šių sričių problemos;

22. atkreipia dėmesį į tai, kad kartais integracijos procesas apima keletą kartų, visų pirma vietos lygmeniu, ir todėl mano, jog labai svarbu, kad vietos ir regionų valdžios institucijos numatytų veiksmingą integraciją struktūriniu, socialiniu, ekonominiu ir kultūriniu požiūriu. Būtina išankstinė sąlyga — padėti užtikrinti, kad nauji atvykėliai nebūtų diskriminuojami, turėtų teises ir galėtų naudotis išteklių, darbo rinka ir paslaugomis, kad turėtų galimybę visapusiškai dalyvauti Europos visuomenėje. Galimybė patekti į įprastą darbo rinką, už kurią atsako valstybės narės, yra ypač svarbi;

23. rekomenduoja išnagrinėti galimybę kiekvienoje valstybėje narėje sukurti vietos ir regionų valdžios institucijų tinklų sistemą, kad padidintų bendradarbiavimą siekiant veiksmingai spręsti migrantų srautų klausimus ir atitinkamai integruoti imigrantus, vykdamas šių valdžios institucijų skatinamus vietos projektus;

24. daro nuorodą į Europos kultūrų dialogo metais paskelbtus 2008-uosius metus, kuriais, skatinant suvokti įvairias kultūras, migrantų kilmės asmenims suteikiamas svarbus postūmis integruotis. Komisija turėtų įvertinti, ar kasmetinė Europos integracijos ir kultūrų tolerancijos diena galėtų padidinti informuotumą ir parodyti, kad kultūrų įvairovė praturtina visuomenę.

Parama būsto politikai kaip integracijos proceso dalis

25. rekomenduoja sukurti sąlygas imigrantų šeimų integracijai į bendruomenes, gyvenant kartu su vietinėmis šeimomis, įgyvendinant integruotas programas, parengtas aktyviai dalyvaujant imigrantams ir skirtas gerinti statiniais apstatytą aplinką ir miestų planavimą, teikti paslaugas, gerinti aplinkos kokybę ir kovoti su socialine atskirtimi. Komitetas atkreipia dėmesį į būtinybę atlikti tolesnius mokslinius tyrimus pasitelkiant visų valstybių narių pastaraisiais metais sukauptą patirtį galimybių aprūpinti būstu, įskaitant imigrantus, srityje, ypatingą dėmesį skiriant programų, skirtų gyvenamiesiems rajonams, kurių gyventojų daugumą sudaro imigrantai, sąlygoms gerinti, įgyvendinimui;

26. skatina vietos ir regionų valdžios institucijas pasinaudoti dabartinėmis ES finansavimo galimybėmis ir padėti migrantams, prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams įsidarbinti bei naudotis socialinėmis, sveikatos priežiūros ir būsto paslaugomis. Pasitelkdamas veiksmingas apleistų miesto vietovių regeneravimo politiką vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų užtikrinti viešųjų paslaugų kokybę ir kiekybę, švietimo ir mokymo programas bei gyvenimo kokybę miestuose, siekiant išvengti miestų teritorijų kokybės blogėjimo.

Kvalifikacija ir užimtumas vykdamas integracijos politiką

27. atkreipia dėmesį į tai, kad, nesant priėmimo ir integracijos projektų ir stabilaus užimtumo, imigrantai gali tapti išnaudojimo ir nusikaltimų aukomis arba savo ar ne savo noru patys tapti nusikaltėliais, o tai galėtų turėti neigiamų pasekmių saugumui ir socialinei sanglaudai;

28. siūlo valstybėms narėms, bendradarbiaujant su vietos ir regionų valdžios institucijomis ir visais ekonominiais ir socialiniais partneriais, dėti pastangas gerinant imigrantų galimybes įsidarbinti ir pagal savo kompetenciją šioje srityje kovoti su diskriminacija darbo rinkoje. Valstybės narės turėtų informuoti imigrantus apie įsidarbinimo galimybes ir raginti juos pasirengti darbui dalyvaujant tęstinio ir, jeigu reikia, specialaus mokymo programose.

Daugiakalbystė ir užsienio kalbų mokymas kaip priemonė kultūrų dialogui skatinti

29. mano, kad priklausymo bendruomenei jausmas pradėdamas ugdyti mokyklose, o priėmimo ir integracijos programos gali būti nuolat plėtojamos visose valstybių narių ikimokyklinio ugdymo įstaigose, mokyklose ir universitetuose;

30. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų pabrėžti, kad švietimas atlieka svarbų vaidmenį kaip priemonė visuomenės informuotumui apie įvairovę didinti;

31. ragina daugiau dėmesio skirti imigrantų kultūriniam, kalbiniam ir intelektiniam potencialui, kuris, vykstant globalizacijos procesui, yra labai svarbus Europos Sąjungai;

32. pabrėžia, kad būtina remti į abipusį supratimą orientuotą mokymą. Siekiant šio tikslo, mokymo programos turėtų būti pritaikytos atspindėti daugiakultūrę ES aplinką ir principą aktyviai remti daugiakultūrį dialogą;

33. ypatingai pabrėžia užsienio kalbų mokymą ir daugiakalbystės pagrindų vystymą jau ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Komitetas pabrėžia, kad svarbu, jog imigrantai turėtų geras juos priimančios šalies ir vietovės, kurioje gyvena, kalbos žinias. Todėl jis siūlo parengti atitinkamas paramos priemones ir sudaryti galimybes mokytis mokyklose, o vyresnio amžiaus imigrantų grupėms — nemokyklinėje aplinkoje;

34. taip pat pritaria, kad turėtų būti skatinamas dialogas tarp religinių bendruomenių ir asociacijų bei kitų kultūros veikėjų. ES piliečiai turėtų daugiau žinoti ir geriau suprasti tiek ES valstybes nares, tiek trečiąsias šalis, įskaitant jų istoriją ir kultūrą. Tiek imigrantams, tiek vietiniams gyventojams turi būti ugdomas pozityvus požiūris į Europą: jie turi būti supažindinami su bendromis vertybėmis, bendra istorija, kultūrų sąveika, panašiomis socialinėmis ir politinėmis teisėmis ir pareigomis;

35. siūlo vietos ir regionų valdžios institucijoms išpareigoti ugdyti savo darbuotojų ir kitų viešųjų paslaugų teikėjų supratimą apie skirtingas kultūras ir skatinti proporcingą imigrantų ir tautinių mažumų atstovų atstovavimą šiose institucijose;

36. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijos gali atlikti svarbų vaidmenį kuriant užsienio studentams skirtą aplinką, sudarant jiems galimybę — kad ir trumpam — užmegzti ryšį su miestu, kuriame studijuoja.

Bendradarbiavimo su žiniasklaida stiprinimas

37. ragina vietos ir regionų valdžios institucijas vykdyti, glaudžiai bendradarbiaujant su vietos žiniasklaida bei kultūros interesų turinčiomis organizacijomis ir asociacijomis, vietos ir regionų lygio informavimo kampanijas, pirmiausia įtraukiant „nepalankioje padėtyje atsідurusias grupes“, taip užtikrinant kuo geresnį jų pasinaudojimą turimomis galimybėmis;

38. mano, jog vietos žiniasklaidos vaidmuo yra svarbus, kad būtų kuo objektyviau informuojama apie Europos daugiakultūrės visuomenės padėtį ir tikrovę. Taip, viena vertus, imamas priemonių priimančios šalies gyventojų gebėjimui prisitaikyti stiprinti (siekiant didesnio supratimo apie skirtingas kultūras ir žinių perdavimo, pakantumo migracijai) bei, antra vertus, skatinama imigrantus integruotis, gerbti priimančios bei kitų Europos Sąjungos šalių kultūrą, tradicijas, papročius, kalbą;

39. siūlo, organizuojant decentralizuotus renginius, užmegzti ryšį su suinteresuotais vietos ir regionų subjektais ir užtikrinti tinkamą regioninės žiniasklaidos dėmesį šiems renginiams. Vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų pabrėžti aiškų žiniasklaidos vaidmenį remiant lygybę ir abipusį supratimą bei toliau sudaryti sąlygas kultūrų dialogui skatinti;

40. pažymi būtinybę skatinti kultūrų dialogo naujų erdvių kūrimą (įvairi skaitmeninė aplinka, specialios kavinės, renginiai parkuose arba aikštėse) ir siūlo remti miestų diskusijas, dialogus, kalbos mokymą, natūralizacijos kursus, užimtumo programas, lygių galimybių kursus ir kovos su diskriminacija programas ir pan., taip pat užtikrinti, kad vietos lygiu sistemingai būtų keičiamasi patirtimi, naujovėmis, informacija apie sėkmingus ir nesėkmingus atvejus bei nuolat kontroliuoti šiuos procesus.

II. PRIEDAS**Ad 6**

Europos Tarybos ir Europos Komisijos „Kultūros miesto programa“ yra Europos miestų tinklas, skirtas kultūrų dialogui. Šio tinklo siekis — nariams tarpusavyje keistis patirtimi ir gera praktika tais klausimais, kurie susiję su užimtumu, kalba, švietimu, kultūra, žiniasklaida ir pan.

Ad 23

Šalyse, kuriose šis paslaugų tinklas jau buvo sukurtas, vietinių komisijų darbas leido sutrumpinti prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo terminus ir pagerino prieglobsčio prašytojų gyvenimo sąlygas, užtikrino lengvesnę jų integraciją priimančiose vietose bendruomenėse ir tokiu būdu pagerino saugumą ir gyvenimo kokybę.

Arco Latino siūlo Europos lygiu skatinti tinklus ir asociacijas, siekiant aiškiau apibrėžti regioninį bendradarbiavimą ir koordinuoti tas pačias migracijos problemas sprendžiančių valstybių narių veiksmus. Tik taip bendradarbiaujant bus įmanoma skatinti kartu su kilmės šalimis koordinuojamas bendro vystymosi priemonės.

Ad 28

REVES pradėjo įtraukti imigrantus į savo veiklą ir šio bendradarbiavimo rezultatai yra labai teigiami. Europos vietos ir regionų tinklo socialinės ekonomikos klausimams (REVES) nariai įgyvendina daug kultūrų dialogui ir dalyvaujamajai integracijai skirtų iniciatyvų. Trečiųjų šalių piliečiai arba kiti su migracija susiję asmenys yra iš dalies įtraukiami ne tik į šių iniciatyvų įgyvendinimą, bet ir į dar vykstančių iniciatyvų planavimą. Išbandomos naujos dalyvavimo ir kultūrų dialogo erdvės. Tarp jų yra: a) kavinė, kaip vyresnio amžiaus migrantų susitikimo vieta, b) kultūrų dialogo priemonės viešajame parke, apimančios ir darbą su įvairiomis laisvalaikį parke leidžiančių paauglių grupėmis, c) migrantų kvali-

fikacijai ir igūdžiams stiprinti skirtos priemonės (tolesnis projekto „*Extra-competenze*“ įgyvendinimas), d) specialios veiklos, kuri suburtų įvairių tautybių tėvus, mokyklose organizavimas ir e) bendrų imigrantų ir vietinių gyventojų socialinės ekonomikos įmonių (t. y. kooperatyvų) steigimas.

Ad 30

Dvojčky (Dvynių) projektas, kurį sukūrė radijo *Regina* žurnalistai, siekiantys nustatyti paraleles ir palyginti Slovakijos ir kitų ES valstybių narių istorines asmenybes ir tradicijas.

Ad 32

Slovakijoje pamažu įsitvirtina visoje Europoje žinomos tradicijos, pvz., „Kaimynų diena“ ir „Europos muzikos diena“.

Kitas pavyzdys yra Europos Komisijos Vystymosi generalinio direktorato iniciatyva Europos dieną — gegužės 9-ąją — siųsti ES pareigūnus kaip ambasadorius į mokyklas.

Ad 33

Jaunų žmonių ir vaikų motyvacija išmokti užsienio kalbas turi būti sužadinta ankstyvame amžiuje. Vaikai turėtų kuo anksčiau pradėti mokytis užsienio kalbų, nes taip jie gali išmokti kalbą greičiau ir geriau. Reikėtų, kad vaikai pradinėse ir vidurinėse mokyklose įgytų daugiau užsienio kalbos žinių. Pradinėse mokyklose reikėtų suteikti daugiau galimybių kalbėti užsienio kalba, o vidurinėse mokyklose vaikams turėtų būti sudarytos sąlygos išmokti antrą užsienio kalbą. Universitetų studentams suteikiamos galimybės tobulinti kalbos igūdžius turėtų būti padidintos; vienas iš būdų būtų išplėsti *Mokymosi visą gyvenimą programą*, skirtą studentų ir darbuotojų judumui skatinti.

2008 m. lapkričio 26 d., Briuselis

Regionų komiteto
pirmininkas
Luc VAN DEN BRANDE